क्षेत्रीय अखबार
पश्चिम नेपाल
-वर्षः २०, अङ्कः ९८, २०८२ असोज ०४ गते शनिबार (20 Sep., 2025) -मूल्यः रु. ५।-, -पृष्ठ ४
सुदूरपश्चिममा सर्वाधिक बिक्री हुने पत्रिका
दैनिक

चाडपर्वको बेला सुरक्षित यात्रा गरौं ।

चाडपर्वमा यात्रुको चाप बढ्ने भएकाले,

- सवारीसाधनमा अनावश्यक भिडभाड नगरौं,
- सवारीसाधनमा क्षमताभन्दा बढी यात्रु नबोकौं र नचढौं,
- आवश्यक संख्यामा सवारीसाधन संचालन गरौं,
- सवारीसाधनको छतमा बसेर यात्रा नगरौं,
- सवारीसाधनको नियमित मर्मत तथा परीक्षण गरौं,
- मादकपदार्थ/लागुपदार्थ सेवन गरी सवारीसाधन नचलाऔं,

दुर्घटनाबाट आफू पनि बचौं र अरुलाई पनि बचाऔं !

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड

संविधानको एक दशक : के भन्छन् नागरिक ?

-पश्चिम नेपाल संवाददाता
कञ्चनपुर, ३ असोज

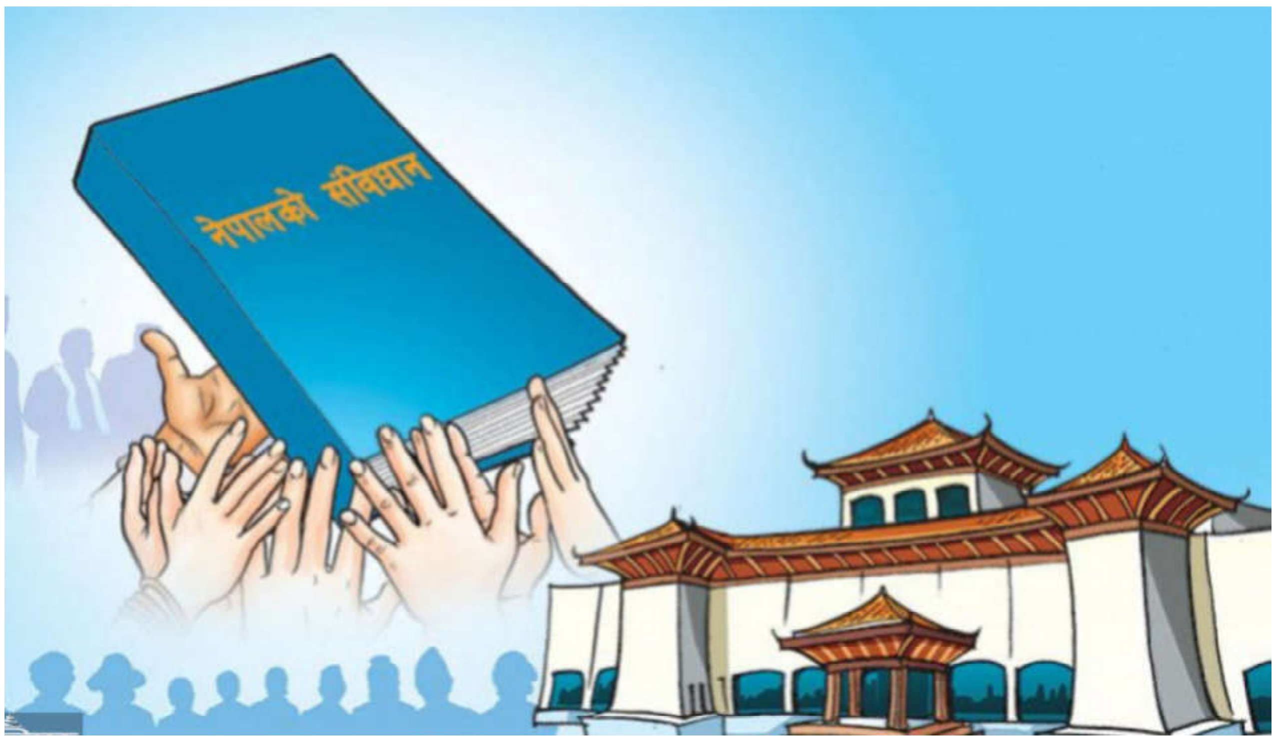

२०६४ र २०७० मा गरी दुई पटकको संविधानसभा निर्वाचनबाट छानिएका जनप्रतिनिधिबाट संविधान निर्माण भएको दशक पूरा भएको छ।

३ असोज २०७२ मा बनेको संविधानको कार्यान्वयन १० वर्षसम्म पनि प्रभावकारी हुन नसक्दा आधारभूत सुविधा पाउन नसकेको विभिन्न क्षेत्रमा कार्यरत सरोकारवालाले गुनासो गरेका छन् । राज्य सञ्चालनमा रहेका व्यक्तिले इमानदारीपूर्वक काम नगर्दा संविधानको मर्मअनुसार सुशासन, रोजगारी र विकास पाउन नसकेको उनीहरूले बताएका छन्रु। संविधानका बारेमा सातै प्रदेशका केही प्रतिनिधिमूलक व्यक्तिका धारणा यस्ता छन् :

"जीवनस्तर सुधार्ने गरी काम भएन"

जनप्रतिनिधिले बनाएको हाम्रो संविधान राम्रो छ, तर त्यसका माध्यमबाट दिने सेवा तल्लो स्तरसम्म पुग्न सकेन। त्यसकारण जनतामा निराशा छाएको छ । त्यसकै परिणाम अहिले युवा पुस्ताले गरेको आन्दोलनलाई लिन सकिन्छ।

शिक्षा क्षेत्र विगतभन्दा खस्केको छ, व्यवहारिक शिक्षा छैन। समाज सुहाउँदो र यहाँ प्रयोग हुने खालको शिक्षा लागू हुन सकेन । स्वास्थ्यको अवस्था त झनै जर्जर देखिन्छ । अस्पतालमा डाक्टर भेटिँदैनन्, डाक्टर भेटिए औषधि पाइँदैन ।

सामान्य उपचारका लागि पनि ठूला सहर वा भारतै जानुपर्ने बाध्यता उस्तै छ। पहाडी भेगका बासिन्दाले उपचार नपाएर ज्यान गुमाउनुपर्ने बाध्यता अझै टरेको छैन । रोजगारीको अवसर भन्ने केही बढ्न सकेन। निजी क्षेत्रले राजगारीमा गरेको प्रयास पनि आन्दोलन र तोडफोडले धराशायी भएको छ। लगानी बढाउन पनि व्यवसायी डराएका छन्। नेपालीलाई रोजगारी भनेको एउटा लोकसेवा अर्को विदेश मात्रै भएको छ।

विगतको तुलनामा सडक र भवनमा विकास भएको छ। तर त्यसले नागरिकको जीवनस्तरमा खासै सुधार गर्दैन। नागरिकको जीवनस्तर सुधार्ने, रोजगारी सृजना गर्ने खालको विकास भएन । उपलब्ध स्रोतसाधनको उपयोग नागरिकको जीवनस्तर सुधार हुने गरी गर्न सके दिगो हुन्थ्यो । यदि मुलुकमा सुशासन हुन्थ्यो भने गत साता भएको जेन-जीको आन्दोलन नै हुँदैनथ्यो ।

देशले यसमा ठूलो क्षति बेहोर्यो । केही कर्मचारीदेखि र नेताका रहनसहनको तुलना गर्दा सुशासनको सहजै अनुमान गर्न सकिन्छ। नेताका घरमा करौडौं रकम जलेको भनेर सामाजिक सञ्जालमा देखिएका भिडियोले पनि यसलाई पुष्टि गर्छ। समग्रमा भन्नुपर्दा संविधान जारी भएपछि पनि मुलुकमा खासै परिवर्तन भएन। राजनीतिक दलका नेताहरु भर्ती हुने ठाउँ थपिए तर जनताले पाउने सेवासुविधा बढ्न सकेन । जताततै कर मात्रै तिर्नुपर्ने भएको छ। यसलेसमेत जनता आजित छन् ।

"संविधानको मर्म जोगाउन सबै जवाफदेही बन्नुपर्छ"

२०७२ को संविधानले महिलाको राजनीतिक अधिकार स्पष्ट ग्यारेन्टी गर्‍यो, जसका कारण स्थानीय तहमा फरक लिङ्को प्रमुख-उपप्रमुखको व्यवस्था व्यवहारमै लागू भएको छ। अब महिलाको उपस्थिति मात्र संख्यात्मक नभई निर्णय प्रक्रियामा गुणात्मक बनेको छ ।

शिक्षामा २०७५ को 'अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा ऐन'ले माध्यमिक तहसम्म निःशुल्क शिक्षा सुनिश्चित गर्‍यो, जसले विद्यालयबाहिरका बालबालिका घटायो। तर कक्षा ११-१२ मा शुल्क असुल्ने प्रवृत्तिले ऐनको भावना कमजोर बनाएको छ ।

रोजगारीतर्फ सामाजिक सुरक्षा कोषको अनिवार्य आवद्धताले श्रमिकलाई न्यूनतम सुरक्षा दिएको छ, यद्यपि निजी क्षेत्रको ढिलासुस्ती र अनुगमनको कमी चुनौतीकै रूपमा छन् । तर, सुशासनमा प्रगति अपेक्षित छैन । भ्रष्टाचार, नातावाद र अनुत्तरदायी प्रशासनले संविधानको उपलब्धि दिगो बनाउन अवरोध पुर्‍याइरहेको छ। संविधानको मर्म जोगाउन सबै पक्षको जवाफदेहिता अझै बढाउनैपर्छ ।

"सुशासन हुन सकेन"

यो संविधान आएपछि पहिलाको भन्दा धेरै कुरामा सुधार भए पनि जनता र समयको माग अनुसार भएन। योजनाहरू पनि गाउँगाउँमा पुगेका छन् । तर लगानी अनुसारका राम्रा पूर्वाधार पनि बनेको देखिएन । मापदण्ड अनुसारको पूर्वाधार बनाउन ध्यान दिइएन। पहाडी गाउँ हुन् या सहर बलिया र उपयुक्त पूर्वाधार बनाउन भन्दा पनि बजेट सक्ने, समय गुजार्ने खालका काम भए । शिक्षामा पनि सोचे जस्तो आशा जगाउन सकिएन। सरकारी शैक्षिक संस्थाको अवस्था सुधार्न गाह्रो भयो । रोजगारी सिर्जना भएन । सरकारी जागिर उहीँ सेना प्रहरीमा मात्रै सिमित भयो । युवाहरु देशमै बस्ने गरी काम हुन सकेन । संविधानले परिकल्पना गरेको समाज सुशासन बेगर पूरा हुँदैन । अब त्यता ध्यान दिन जरुरी छ ।

"राज्यको आम्दानी स्वार्थपूर्तिमा दुरुपयोग गर्दा निरासा प्रष्फुटन भयो"

संविधान प्राप्तिको एक दशकमा पनि संविधान पद्दत अधिकार लागु हुन सकेन् । लोकतन्त्र, मानवअधिकार र सुशासनको प्रत्याभूति हुन सकेन् । नीतिगत भ्रष्टाचार, शक्तिको दुरुपयोगसहित नागरिक भन्दा पनि व्यक्ति केन्द्रीत राजनीतिको प्रभावले गर्दा आम जनमानसमा संविधानको मर्म बुझाउन सकिएन्। स्थानीय तहको जिम्मेवारीमा आए पछि सार्वजनिक शिक्षामा राजनीतिक हस्तक्षेप र भ्रष्टाचार बढ्दै गयो । भाषणमा र रोजगारीको कुरा गर्ने तर युवापुस्ताको आवश्यकता अनुरुपको व्यवस्थापन र रोजगारी सृजना हुँदै भएन ।

नातावाद र कृपावाद हाबी हुँदा जनताको करको दुरुपयोग बढी भयो। स्वास्थ्य क्षेत्रमा दुर्गमका नागरिकले सामान्य औषधि पाउने अवस्था रहन सकेन् । निःशूल्क औषधिको ठूलो लिष्ट त बने पनि सबैको पहुँचमा आउन सकेन् । खरिदका नाममा राज्यको आय स्वार्थपूर्तीको लागि दुरुपयोग हुँदा नागरिकको निशासा प्रस्फुटन भएको देखिन्छ ।

"कार्यान्वयन पक्ष फितलो, कमजोर र दूरदर्शिताविहीन छ"

संविधान कार्यान्वयनको अवस्थालाई हेर्दा एउटा पाटोबाट भन्नुपर्छ- जुन मर्मअनुसार संविधान तयार भएको थियो, त्यसमा शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारीका क्षेत्रमा केही प्रगति भएको जस्तो देखिन्छ । जस्तै स्वास्थ्यमा बीमा कार्यक्रम लागू भएका छन् । स्थानीय तहमा स्वास्थ्यचौकी व्यवस्थापन भएका छन्, सहरी स्वास्थ्य कार्यक्रम सञ्चालन भएका छन् । स्वास्थ्य क्षेत्रमा मनोविमर्शका सवाल पनि उठ्न थालेका छन् । मानसिक स्वास्थ्यका प्रश्नबारे पनि अहिले आवाज उठ्न थालेको छ । त्यो पक्षमा अलिकति प्रगति देखिन्छ। तर समग्रमा हेर्दा संविधानको मर्मअनुसार ग्रामीण समुदायका, पिछडिएका व्यक्ति, सीमान्तकृत समूह, महिला, बालबालिका, अपांगता भएका व्यक्तिलाई केन्द्रमा राखेर सेवा दिनुपर्ने कार्य भने अझै भएको छैन । संविधान आफैं उत्कृष्ट छ । तर संविधान केवल कागजमा लेखिएका शब्दहरू मात्र हुन्, त्यसको कार्यान्वयन गर्ने भनेको स्थानीय तह, प्रदेश सरकार, संघीय सरकार र तिनका मातहतका निकाय हुन्। तर ती निकाय बोलाइमा र व्यवहारमा फरक देखिन्छन्। बोल्दा त सबै कुरा भएको जस्तो सुनिन्छ तर कार्यान्वयन पक्ष हेर्दा नागरिकले आफ्नो अधिकार पाउन महिनौं लगाउने अवस्था हुन्छ। जस्तै- बच्चाको जन्मदर्ता। जन्मदर्ता त जन्मसिद्ध अधिकार हो । बाबुआमाले स्वीकारेका बच्चालाई सजिलो हुन्छ, तर बाबुआमाले स्वीकार नगरेका वा आमा-बुबा नभएका बच्चाको जन्मदर्ता अहिले पनि लगभग असम्भव देखिन्छ। जन्मदर्ता नभएकालाई विद्यालयमा अनिवार्य भर्ना भन्ने कुरा भए पनि विद्यालयले सजिलै भर्ना लिँदैनन् ।

भर्ना लिए पनि उनीहरू ८ कक्षा र एसईई परीक्षा दिन गाह्रो हुन्छ । त्यस्तै, अपांगता भएका वा गरिब परिवारका बालबालिकाले अझै पनि सामान्य कापी-कलमसमेत पाउन सक्दैनन्। दिगो विकास लक्ष्यमा 'लिभ नो वान विहाइन्ड' भनिए पनि धेरैजसो बालबालिकाले शिक्षा पाउन सक्ने अवस्था छैन । रोजगारी त झन् ठूलो चुनौती बनेको छ । अधिकांश युवाले देशमै बस्न चाहँदैनन् । बस्यो भने पनि आवश्यकताअनुसारको रोजगारी पाउँदैनन् । युवालाई पढ्दै-कमाउँदै गर्ने अवसर मिल्नुपर्थ्यो, तर हाम्रो विद्यालय-कलेज बिहान १० देखि बेलुका ५ बजेसम्म चल्छ । यसरी पढाइ मात्र गरेर युवाले काम गर्ने अवसर पाउँदैनन्। यदि पढ्ने र काम गर्ने समय मिलाउन सकिने व्यवस्था हुन्थ्यो भने उनीहरूले स्वरोजगार वा आंशिक रोजगारी खोज्न सक्थे । तर स्वरोजगारका लागि लगानी नभएको, वातावरण नभएको कारणले त्यो सम्भावना पनि अवरुद्ध छ। जहाँ लगानी भएको छ, त्यहाँ ठूला-ठालुले मात्र फाइदा लिएका छन् ।

"विकासको अनुभूति गर्न सकेनौं"

मौलिक हक, नागरिक कर्तव्य, सुशासन, विकास र समृद्धिलगायतको लागि नेपालको संविधान विश्वकै नमुना छ। यसको कार्यान्वयनमा भने सबैजसो सरकार चुकिरहेका छन् । हामीलाई चाहिएको स्थायी शान्ति, समृद्धि, सुशासन र पारदर्शी सरकार हो । राजनीतिक दलहरु कार्यकर्तामुखी हुककदा पनि हामीले विकासको अनुभूति गर्न सकेनौ । संविधानले राजनीतिक र समाजिक रूपमा ऐतिहासिक उपलब्धि त हासिल भयो तर ती उपलब्धिलाई जोगाउन दीगो र समृद्ध अर्थतन्त्रको वस्तुगत आधार तयार गर्न त्यसयताका सरकारहरुले सकेनन् । संघीयताको कार्यान्वयन हुन नसक्दा स्थानीय र प्रदेश सरकारहरु बलिया बन्न सकेनन् जसका कारण न आर्थिक समृद्धि हासिल भयो न विकासका पूर्वाधार नै गाउँगाउँमा पुग्न सके । अब स्थिर सरकार बनाएर जनताका आवश्यकतालाई परिपूर्ति गर्न आगामी निर्वाचनपछिको सरकार चुक्नु हुदैन ।

संविधान उत्पादनमुखीभन्दा वितरणमुखी भयो

अहिलेको संविधान विगतभन्दा प्रगतिशील र संविधान सभाबाट बनेकाले सबैको साझा हुनुपर्ने हो। संविधानमा जहाँसुकै समाजवाद उन्मुख भनेर लेखिएको छ । यसको अर्थ धेरैलाई समेटिएको भन्ने हो। यस्तो महत्व बोकेको संविधानमा हामी नेपालीलाई न्याय होला भन्ने अपेक्षा थियो। विभेद देखिन्न भन्ने थियो । उन्नतिका अवसर होलान् भन्ने थियो । राजनीतिक क्रान्ति धेरै भयो, अब आर्थिक क्रान्ति होला भन्ने थियो । अब देश समृद्धितिर जाला। कमसेकम चित्तबुझ्दो सुशासन होला भन्ने थियो । तर भइदियो के भने युवा र मधेशमा न्याय, सुशासन, समानता र उन्नतिका अवसरमा आशा जगाउन सकेन। किन सकेन भने संविधान उत्पादनमुखीभन्दा वितरणमुखी देखियो। अधिकार बढी कर्तव्यतिर ध्यान छैन। कार्यपालिका अस्थिर भयो। किन भयो भने निर्वाचन प्रणाली नै बहुमत नआउने खालको भयो। टिकट वितरणमा दलको निरंकुशता भयो । न्यायपालिका अति डिमोरलाइज भयो । गठन गर्ने प्रक्रियामा दलिय छाया र संसदीय सुनवाई गर्ने प्रक्रिया ल्यायो । त्यसमा अनपढ मान्छेले न्यायाधीशलाई अन्तर्वार्ता लिन थाल्यो । त्यसकारण राम्ररी न्यायपालिकाका अंग सञ्चालन हुन सकेनन् । व्यवस्थापिकाको संरचना राम्रो राखेपनि कमसल र गुणस्तरीय हुन सकेन । दलले टिकट दिने । टुरिस्ट उम्मेदवार आउने। नकारात्मक सामर्थ्य भएका मनी, मसल भएकाले प्राथमिकता पाए । मुलुकलाई पहरेदार गर्ने अख्तियार, सतर्कता केन्द्र, मानव अधिकार आयोग जस्ता संस्था दलका कारण निष्प्रभावी भए। त्यहाँ चुनिने प्रणाली अक्षरमा राख्नेभएपनि व्यवहारमा राम्रो भएन । राजनीतिक रंगहरु देखिए । यो संविधानमा विगतमा भए गरेका गैरकानुनीकालाई वैध मानियो । दण्डहीनता मानिएन । त्यसकारण पनि अहिलेको अवस्था आयो । दलहरु विचारभन्दा सत्ता केन्द्रीय भए । सत्ताका लागि जस्तोपनि गठनबन्धन गरिदिने । प्रदेशलाई प्रभावकारी बनाउन आवश्यक ऐन कानुन र नियम बनाउन ढिलो भयो। त्यसकारण आशा जगाउने काम हुन सकेनन् ।

संविधान संशोधन नै १० वर्ष सक्दा गर्न सकेनन् । सामयिक संशोधन गर्न सकेनन् । एक पटकपनि संशोधनको प्रयास भएन । अहिले हुने हल्ला थियो । तर हुन सकेन । दलले मुलुकलाई राष्ट्रिय समृद्धितिर जाँदैछ, त्यसकारण थोरै अन्याय र तलमाथि भएपनि सहनु पर्छ भन्ने भान दलले पार्न सकेनन्। ०६२/६३ को दोस्रो जनआन्दोलनले गणतन्त्र ल्यायो, संघीयता र धर्मनिरपेक्षताको ढोका खोल्यो। तर व्यवहारमा त्यही पुरानो राजनीतिक संस्कृति कायम रह्यो । यी सबै आन्दोलनमा गरिब विपन्न, दलित, महिला, मधेशी, आदिवासी, किसान र श्रमिक सीमान्तकृत वर्ग अग्रपंक्तिमा रहे। तर जब सत्तामा जाने कुरा आयो, त्यसपछि त्यही वर्गलाई पछाडि पारियो । अवसर, सत्ता र सम्पत्ति फेरि उही उच्च पदस्थ, हुनेखानेको हातमा सीमित हुन पुग्यो। यही असमानताको निरन्तरता र राज्यव्यवस्थाको असफलताप्रति आक्रोशको प्रतिफल हो ।

आनंद हॉस्पिटल एंड रिसर्च सेंटर

डॉ. हिना
वरिष्ठ स्त्री एवम
प्रसूति रोग विशेषज्ञ

- नॉर्मल एवं सीज़ेरियन डिलेवरी
- हाई रिस्क प्रेगनेंसी
- समय से पूर्व डिलेवरी
- बच्चेदानी का ऑपरेशन
- अनियमित मासिक धर्म की जांच व उपचार
- बांझपन (Infertility) की जांच व इलाज
- गर्भनिरोधक उपायों की सलाह व सुविधा
- गर्भाशय में गांठ (Fibroids) का इलाज
- योनि संक्रमण व सफेद पानी की समस्या का समाधान
- स्तन जांच व स्तन रोगों का इलाज

डॉ. नरेश कुमार
(शिशु एवं बाल रोग विशेषज्ञ)
बच्चों से संबंधित सेवाएं

- बच्चों को भूख न लगने का समाधान
- बच्चों में खून की कमी का इलाज
- बच्चों का वजन न बढ़ने की जांच
- बार-बार सर्दी, खांसी, बुखार का इलाज
- बच्चों के टीकाकरण की जानकारी टीकाकरण सुविधा
- बच्चों की इम्युनिटी बढ़ाने का उपाय
- दस्त और उल्टी का इलाज
- बच्चों में पेट दर्द या गैस की समस्या
- एलर्जी व त्वचा रोगों का उपचार

निःशुल्क शिविर दिनांक : 21 सितम्बर 2025
समय प्रातः 10 बजे से 2 बजे तक

सी एस डी केंटीन (पुराना सरकारी हॉस्पिटल) के सामने सितारगंज रोड खटीमा-उत्तराखण्ड
PH. 9410340585, 9675533333

संविधानप्रदत्त अधिकारबाट वञ्चित मुक्त हलिया पुन:स्थापनाको पर्खाइमा

–पश्चिम नेपाल संवाददाता
कञ्चनपुर, ३ असोज

संविधान जारी भएको एक दशक बितिसक्दा पनि हलिया प्रथाबाट मुक्त भएका हजारौं परिवार अझै पुन:स्थापनाको पर्खाइमा छन् ।

संविधानमा सुनिश्चित गरिएका अधिकारको प्रत्याभूति हुन नसक्दा दासत्वका स्वरूपमा रहेका हलिया प्रथा अन्त्य भएको १७ वर्ष पुग्दा पनि मुक्तहलियाको जीवनस्तरमा अपेक्षित सुधार आउन सकेको छैन । विसं २०६५ भदौ १४ गते तत्कालीन सरकारले हलिया मुक्तिको घोषणा गरेको थियो ।

तत्कालीन सरकार र हलिया महासङ्घबीच भएको पाँच बुँदे सम्झौताका आधारमा पुन:स्थापना अघि बढाइने सहमति भए पनि समयसापेक्ष व्यवस्थापन र योजनाबद्ध कार्यान्वयन नहुँदा अपेक्षित परिणाम हासिल हुन सकेको छैन ।

मुक्तहलिया समाज कञ्चनपुरका अध्यक्ष शिवी लुहारले भने, "सुरुवातको समय सकारात्मक भए पनि पुन:स्थापना अधुरो र अपूरो छ । संविधानले समानता र न्यायको अधिकार सुनिश्चित गरे पनि शिक्षा, स्वास्थ्य र रोजगारीमा पहुँच अझै न्यून छ ।" विगतमा बजेट विनियोजन भए पनि प्रभावकारी ढङ्गले कार्यान्वयन नहुँदा पुन:स्थापनाको काम अघि बढ्न नसकेको उनले बताए ।

उनले भने, "पहिले पुन:स्थापना समस्या समाधान समितिमार्फत काम अघि बढ्दा केही प्रगति भएको थियो । पछिल्लो समय सङ्घीयता कार्यान्वयनसँगै जिम्मेवारी स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भएपछि पुन:स्थापनाले गति लिन सकेको छैन ।"

सरकारी तथ्याङ्कअनुसार सुदूरपश्चिम र कर्णाली प्रदेशमा तीन हजार ४०७ मुक्तहलिया परिवारको अझै पुन:स्थापना हुन बाँकी छ । सुदूरपश्चिमका दार्चुलाबाहेक सात जिल्ला र कर्णाली प्रदेशको सुर्खेतमा पुन:स्थापना हुन बाँकी रहेको अध्यक्ष लुहारले बताए ।

तथ्याङ्कअनुसार प्रारम्भमा १९ हजार ५९ परिवारको विवरण सङ्कलन गरिएको थियो । त्यसमध्ये सरकारले पुन: प्रमाणीकरण गरेका १६ हजार ९५३ परिवारमध्ये हालसम्म १३ हजार ५४६ परिवारले मात्र पुन:स्थापनाबापत किस्ता रकम पाएका छन् । अझै एक हजार १०४ परिवार अन्तिम किस्ताको रकम पाउनबाट वञ्चित छन् ।

कञ्चनपुरमा 'क' श्रेणीका मात्र एक सय छ जनाले जग्गा खरिद र घर निर्माणको रकम पाउन बाँकी छ भने 'ख' श्रेणीका सात सय २३ जनाले घर निर्माणको दोस्रो किस्ता प्राप्त गरेका छैनन् ।

मुक्तहलियाको पुन:स्थापनामा ढिलाइ हुनुका कारणमा विभिन्न तहबीचको समन्वय अभाव प्रमुख कारण मानिएको छ । भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयले पछिल्ला वर्ष बजेट विनियोजन नगरेपछि समस्या थप गम्भीर बनेको मुक्तहलियाहरूको बुझाइ छ ।

पूर्वसंविधानसभा सदस्य एवं हलिया आन्दोलनका अगुवा हरि श्रीपाइलीले भने, "तत्कालीन समयमा लगतमा नाम छुटेका हलियाको पहिचान हुन सकेको छैन । शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी, सामाजिक सशक्तीकरणलगायत मुद्दालाई सरकारले प्राथमिकतामा राखेर प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न नसक्दा सम्मानजनक जीवन पाउन सकिएको छैन ।"

सङ्घीय सरकारले २०७६ सालमा सुदूरपश्चिम प्रदेशका आठ जिल्लाका ५८ स्थानीय तहमा एक हजार ५५ परिवारको पुन:स्थापनाको जिम्मेवारी हस्तान्तरण गरेको थियो । स्थानीय तहले त्यसलाई प्राथमिकतामा नराख्दा रकम बर्सेनि फिर्ता हुने अवस्था आएको सरोकार भएकाहरू बताउँछन् ।

मुक्तहलियामध्ये करिब ९७ प्रतिशत दलित समुदायका छन् । जातीय विभेद र छुवाछूतका कारण उनीहरूलाई स्थानीयस्तरमा होटल, पसल, डेरीलगायत व्यवसाय सञ्चालनमा कठिनाइ हुने गरेको मुक्तहलिया लक्षी लुहारले बताए । "युवाहरूसँग सीप भए पनि पुंजी अभाव छ, सीप नभएका युवाले स्वदेश वा विदेशमा सस्तो श्रम बेच्नुपर्ने बाध्यता छ", उनले भने, "परम्परागत व्यवसाय आधुनिक र प्रतिस्पर्धी बन्न नसक्दा रोजगारीको वैकल्पिक अवसर भेटिएको छैन ।"

राष्ट्रिय मुक्तहलिया समाज महासङ्घ नेपालका अध्यक्ष ईश्वर सुनारका अनुसार हाल सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकारले २०८० मा 'मुक्तहलिया, कमैया, कम्लहरी पुन:स्थापना कार्यविधि' पारित गरी कार्यान्वयनको चरणमा ल्याएको छ ।

चालु आर्थिक वर्षमा एक सय परिवारका लागि आवास निर्माणका लागि तीन करोड ५० लाख बजेट विनियोजन गरिएको उनले बताए । उनले भने, "नीतिगत उपलब्धि भए पनि देखिने परिणाम आएको छैन, स्थानीय तहहरूले कार्यविधि पारित गरे पनि तथ्याङ्क सङ्कलन, प्रमाणीकरण र परिचयपत्र वितरणमा सुस्तगति देखिएको छ ।"

मुक्तहलियाका लागि छुट्टै नीति नहुँदा संविधान, श्रम ऐन, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनलगायत कानुनमा उल्लेखित अधिकार कार्यान्वयनको तहमा कमजोरी हुँदा समस्या आएको सरोकार भएकाहरूको भनाइ छ ।

संविधानले प्रत्येक नागरिकलाई समानता, शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी, आवासलगायत मौलिक हक सुनिश्चित गरेको छ । तर, दासत्वबाट मुक्त भएको डेढ दशकभन्दा बढी समय बित्दा पनि हजारौँ हलिया परिवारले अझै सम्मानजनक जीवन व्यतित गर्न नसक्नु गम्भीर प्रश्न बनेको छ । "परिचयपत्र पाएका तर अन्तिम किस्ताको रकम नपाएका परिवारलाई प्राथमिकतामा राखी किस्ताबापतको रकम दिनुपर्छ ।

पुन:स्थापना हुनबाट छुटेका परिवारलाई पुन: स्थापना गरिनुपर्छ", हलिया अधिकारको क्षेत्रमा कार्यरत हरिसिंह बोहराले भने, "संविधानले दिएको अधिकार कार्यान्वयन नभएसम्म मुक्तहलियाले वास्तविक अर्थमा स्वतन्त्रता र सम्मानित जीवन पाउँदैनन् ।"

प्रदेश सरकार र स्थानीय तहले हलिया परिवारका लागि खानेपानी, बिजुली, स्वास्थ्य, शिक्षा र पूर्वाधार विकासमा ध्यान दिनुपर्ने बोहराको माग छ । साथै परम्परागत व्यवसायलाई आधुनिकीकरण गरी सीपमूलक तालिम, रोजगारी र उद्यमशीलताको अवसर उपलब्ध गराउनुपर्नेमा उनले जोड दिए ।

सुदूरपश्चिम सरकारले मनायो संविधान दिवस

–पश्चिम नेपाल संवाददाता
कैलाली, ३ असोज

सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकारले धनगढीमा संविधान दिवस मनाएको छ । संविधान दिवसको कार्यक्रममा सम्बोधन गर्दै मुख्यमन्त्री कमलबहादुर शाहले संविधानको सही कार्यान्वयन गर्न प्रदेश सरकार प्रतिबद्ध रहेको बताएका छन् ।

आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्रालयले संविधान तथा राष्ट्रिय दिवसको अवसरमा शुक्रबार आयोजना गरेको समारोहलाई सम्बोधन गर्दै उनले भ्रष्टाचारमुक्त समाज निर्माण, सुशासन कायम साथै शान्ति, स्थिरता र विकासलाई प्राथमिकतामा राखेर अघि बढ्ने बताएका हुन् ।

संविधानको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि र यसले बोकेका मूल मर्मलाई पुन:स्मरण गर्नु जरुरी रहेको उनले उल्लेख गरेका छन् । असङ्ख्य सङ्घर्ष, जनआन्दोलन, बलिदान र दीर्घकालीन सङ्घर्षको परिणाम स्वरूप निर्वाचित संविधान सभाबाट संविधान जारी भएको मुख्यमन्त्रीले स्पष्ट पारेका छन् ।

संविधानले बहुल समाजलाई एक साझा सूत्रमा बाँध्ने आधार प्रदान गर्नुका साथै राज्यका सबै निकायमा समानुपातिक र समावेशी प्रतिनिधित्वको सुनिश्चितता गरेको मुख्यमन्त्रीको भनाइ छ । उनले दिगो शान्ति, सुशासन, विकास र समृद्धि प्राप्तिका लागि संविधानले आधार निर्माण गरेको उल्लेख गरेका छन ।

मुख्यमन्त्री शाहले यो संविधानलाई संसारको एउटा अग्रगामी संविधानको रूपमा चित्रण गरिए पनि यसको उचित कार्यान्वयन हुन नसकेको जिकिर गरेका छन । शाहले युवाले उठाएका भ्रष्टाचार मुक्त शासन, समान अवसर, पारदर्शीता र जवाफदेहीतको माग संविधानको मूल मर्मसंग जोडिएका बताए । भदौ २३ र २४ गते भएको युवा पुस्ताको प्रदर्शनले उनीहरूमा रहेको जोश, जागर र परिवर्तनप्रतिको चाहनालाई उजागर गरेको मुख्यमन्त्रीको भनाइ छ ।

हालैको घटनाहरूबाट भएको जनधनको क्षतिले सबैलाई गहिरो चोट पुऱ्याएको भन्दै मुख्यमन्त्री शाहले यस घटनाले कमीकमजोरीहरूको समीक्षा गर्दै सुशासन, समृद्धिका लक्ष्य हासिल गर्न थप प्रभावकारिताका साथ लाग्न सन्देश दिएको बताए ।

घटनाले लोकतान्त्रिक अभ्यासलाई अझ संवेदनशील, जिम्मेवार र उत्तरदायी ढङ्गले अघि बढाउनु पर्ने आवश्यकता सबैलाई स्मरण गराएको उनले उल्लेख गरेका छन ।

समारोहमा प्रदेश प्रमुख नजिर मियाँ, सभामुख भीमबहादुर भण्डारी, सरकार का मन्त्री, प्रदेश सभा सदस्य, राष्ट्रसेवक कर्मचारीको उपस्थिति रहेको थियो ।

हार्दिक बधाई

मिति २०८२ भाद्र २१ गते निर्माण व्यवसायी कञ्चनपुरको १५ औं जिल्ला अधिवेशनबाट अध्यक्षमा **श्री पुष्पराज अवस्थी ज्यू** लगायतका सम्पूर्ण पदाधिकारी र सदस्यज्यूहरुलाई बधाईका साथै सफल कार्यकालको शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।

पुष्पराज अवस्थी
अध्यक्ष

देव बहादुर चन्द
बरिष्ठ उपाध्यक्ष

यज्ञराज बैज
उपाध्यक्ष

देवी दत्त भट्ट
महासचिव

वृज किशोर चन्द

तेज बहादुर चन्द
कोषाध्यक्ष

हेम बहादुर महरा

uOfz ;'jbL
;b:o

dxz hfzL
;b:o

lbks sfsL{-lblkg_
;b:o

gljg rGb
;b:o

;Gtf]f vqL
;b:o

dlg/fh /Ujdl
;b:o

rGb|l;x sfsL{
;b:o

विरेन्द्र बहादुर शाह
कार्यालय प्रमुख

एवं

कृष्णदेव पन्त
अध्यक्ष

पवनदुत अटो म्यानेजमेन्ट प्रा.ली. परिवार

महेन्द्रनगर, कंचनपुर

लाईफ केयर प्याथोलोजी अब विशेषज्ञ चिकित्सक समूहको साथमा विशेषज्ञ सेवा

लाईफ केयर प्याथोलोजी द्वारा विशेषज्ञ चिकित्सक समूह को साथमा विशेषज्ञ सेवाका साथ लाईफ केयर क्लिनिक खुलेको जानकारी गराउँदछौं ।

डा. केशव भट्ट
MBBS, MS Orthopedics
हाड जोर्नी, नशा तथा वाथ रोग विशेषज्ञ

डा. शक्ति नृसिंह यादव
MBBS, MD (Pediatric)
वरिष्ठ नवजात तथा बालरोग विशेषज्ञ

डा. प्रशान्त भट्ट
MBBS, MS (ENT)
नाक, कान, घाटी तथा थाइरोइड रोग विशेषज्ञ

डा. शोमनाथ भण्डारी
MBBS, MD/MS (Obs/Gyne)
वरिष्ठ महिला तथा प्रसुति रोग विशेषज्ञ

डा. निर्मल अमर सिंह थापा
MBBS, MS (General Surgeon)
हाड्डीसिल, हर्निया, बवासिर, पेट रोग विशेषज्ञ

लाईफ केयर क्लिनिक

099-590232, 9828052023, 9858650360, 9848723066 /lifecarepath

कुखुरा तथा मानिसमा लाग्ने बर्ड फ्लु (Avian Influenza–

रोग सम्बन्धि अत्यन्त जरुरी सूचना

छिमेकी राष्ट्र भारतका सिमावर्ती जिल्लाहरु उधमसिाह नगर र बागेश्वरमा उच्च संक्रमण जोखिम भएको बर्ड फ्लु रोग फैलिएको भन्ने भारतिय सञ्चार माध्यमबाट जानकारीमा आएकोले कञ्चनपुर जिल्लाका पन्छीपालक कृषकहरुले उच्च सतर्कता अपनाउनु हुन हार्दिक अनुरोध छ ।

बर्ड फ्लु रोगका लक्षणहरू:

– अत्याधिक धेरै संख्यामा कुखुराहरु मर्ने ।, – कुखुराको आँखा घाँटी वरिपरी सुन्निनु , – आँखा र नाकबाट पानी चुहिनु , – सिउर लोती र खुट्टा निलो हुनु ।, – श्वासप्रश्वासमा समस्या घाँटी घ्यार घ्यार गर्नु ।, – झोक्राउने दानापानी नखाने र अण्डा उत्पादन घट्ने ।

माथि उल्लेखित लक्षणहरु देखा परेमा यथासिघ्र आफ्नो गाउँपालिका/नगरपालिकाको पशुपन्छी शाखामा वा यस भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रमा जानकारी गराउनु हुन अनुरोध छ ।

भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र कञ्चनपुर

EMERGENCY 24 HOUR SERVICE

आनन्द हाँसिपटल एण्ड रिसर्च सेन्टरमा सबै सुविधा

ANAND HOSPITAL & RESEARCH CENTRE

चौबिसै घण्टा इमरजेन्सी सुविधा

डा. भावेश

M.B.B.S.,M.D.(Medicine) Physician
Fellowship in Echocardiology
Fellowship in Diabetes &
Endrocrinologyu, (जनरल मेडिसिन)

हृदय, श्वास एवं सुगर रोग विशेषज्ञ

मुटु रोगको सम्पूर्ण सफल उपचार

उपचार हुने रोग वा समस्याहरू : सुगर, बलड प्रेसर, थकाइ लाग्नु, शरिर फुस्रो हुनु, धेरै चिसो लाग्नु, कपाल झर्नु, महिनाबारी गडबडी हुनु, थाइराइड, मुर्छा पर्नु, नसा झमझाउनु, शरिर पहेलो हुनु, कब्जीयत, पेट सफा नहुनु, पेट पोल्नु, खुनेको उल्टी हुनु, कालो दिसा हुनु, भोक र निद्रा नलाग्नु, चिडचिडापन हुनु बेहोसा हुनु, धेरै कुरा सोचिरहनु शास फुल्नु, मुटुको धडकन् बढ्नु चक्कर आउनु, धेरै तिर्खा लाग्नु मुटुरोग सम्बन्धी सम्पूर्ण रोगको उपचार र कुनै पनि विषालु सर्प र किराले टोकेको उपचार

प्रत्येक दिन

डा. योगेश नागेंदर

MBBS, MD,DM
(Cardiology)
(वरिष्ठ हृदय रोग विशेषज्ञ, १४ बर्षको अनुभव)
(एंजियोप्लास्टी, एंजियोग्राफी र पेजमेकर बिशेष ओपिडी, प्रत्येक महिनाको पहिलो तीन बिहीबार दिउँसो २ बजेदेखि ४ बजे सम्म)

डा. जेम्स मारक

MBBS, MD,
रेडियोलोजिष्ट RML

अल्ट्रासाउण्ड सम्बन्धि बिरामीहरूका लागि

प्रत्येक दिन

डा. कुलदिप सिंह खडायत

MBBS, DNS (Surgery) (जनरल सर्जन)

शरीरमा आउने गाठागुठीको उपचार

उपचार हुने रोग वा समस्याहरू : पित्तथैलीको कार्लप्लाडरको पथरी, बच्चादानीको जाँच, हर्निया, एपेन्डिस, पाइल्स, भगन्दर, बाबासीर, हाइड्रोसिल, स्तनमा आएको गाठागुठीको सफल उपचार शरीरमा आउने अन्य गाठागुठीको सफल उपचार एवं अप्रेसन सुविधा र उपचारको व्यवस्था भएको ।

प्रत्येक दिन

स्त्री तथा प्रसुती रोग विशेषज्ञ

महिलाको पाठेघर लगायत महिला सम्बन्धी सम्पुर्ण रोगको उपचार

प्रत्येक दिन

नवजात शिशु एवं बालरोग सम्बन्धी उपचार

उपचार हुने समस्याहरू :
नवजात शिशु, बालरोग सेवा, दम रोग, पोलियो, जन्मजात अपाङ्गता, पेचिस टिभी, टाउकोको दुखाई बेबी केयर, कुपोषण, डायरिया, पिलिया, बच्चाको खोप

डाक्टर भेटिने समय:
सोमबार, बिहिबार, शुक्रबार (दिउसो २ बजेदेखि साँझ ६: ३० बजेसम्म)
मंगलबार, बुधबार, शनिबार र आइतबार बिहान १० बजेदेखि दिउसो ३:३० बजेसम्म

सुविधाहरू: I.C.U. प्याथोलोजी, ई.सी.जी., डिजिटल एक्स-रे, सी-आर्म, नेबुलाईजर, कार्डियक मोनिटर, बाईपेप, सी.पेप, भेन्टिलेटर, क्यान्टिन र बिरामी भर्ना सुविधा तथा औषधीहरु आदि।

डा. गणेश बी. एल.

M.Ch (Neurosurgery)DELHI AIIMS
(वरिष्ठ न्युरो रोग विशेषज्ञ, ८ बर्षको अनुभव)
(बिशेष ओपिडी, प्रत्येक महिनाको पहिलो तीन बिहीबार दिउँसो २ बजेदेखि ४ बजे सम्म)

आइन्टो, बेसफुलर, ब्रेन एवं स्पाइन रोग विशेषज्ञ

मस्तिष्क सम्बन्धि सम्पूर्ण उपचार हुने

लुटपाटको कुनै पनि डर नभएको र हाम्रो यहाँ नेपाली रूपैया पनि

आयुष्मान, टी.पी.ए., ई.एस.आई. कार्ड धारको र Assam Rifles, CISF, CRPF, ITBP, NSG, RPF, SSB, SFF, SPG, RAF का जवान र उनका परिवारको कैशलेस उपचारको सुविधा ।

सम्पर्क स्थान: आनन्द हाँसिपटल एण्ड रिसर्च सेन्टर सितारगञ्ज रोड खटिमा, ०५९४३-२५२७००, २५१४८५, ९६७५५३३३३३, ९४१०३४०५८५

मिडीया नेपालका लागि प्रकाशित पश्चिम नेपाल दैनिक, संस्थापक/सम्पादकः **अशोक प्र. पाण्डेय**, प्रकाशक/प्रधान सम्पादकः **लक्ष्मणदत्त पन्त**, अतिथि सम्पादकः **मेनुका विष्ट 'बस्नेत'**, पुर्व सम्पादकः स्व. **कर्ण बोहरा**, कार्यकारी सम्पादकः **नृगबहादुर शाह**
कार्यालयः गल्ली नं. ५ क्याम्पसरोड, महेन्द्रनगर, फोनः ०९९-५२५६२५,मो.९८४८८८५२४३,९८०१३७९५४३ फ्याक्स ०९९-५२३८४९ इमेलः westnepaldaily@gmail.com, मुद्रकः जगदम्बा छापाखाना गल्ली नं. ३, महेन्द्रनगर, ०९९-५२३९७७